

Analiza wykorzystania podwójnych połączeń torów na linii nr 8 Warszawa - Kraków

Celem artykułu jest przedstawienie możliwości zmniejszenia kosztów eksploatacji infrastruktury. Autor na podstawie przeprowadzonych badań wybranej linii stawia tezę, że przy obecnym obciążeniu linii kolejowych – z czysto ruchowo-organizacyjnego punktu widzenia – jest możliwość zmniejszenia liczby rozjazdów na stacjach pośrednich niewęzłowych z podwójnymi przejściami torowymi w głowicach, bez negatywnego wpływu na zdolność przepustową linii i stacji oraz na płynność ruchu.

Istota i znaczenie podwójnych przejść trapezowych

Sprawne prowadzenie ruchu pociągów na liniach dwutorowych w dużym stopniu zależy od układu torów na stacjach, w szczególności zaś od ich połączeń w głowicach stacyjnych. Głowice są takimi splotami torów i rozjazdów, które umożliwiają wjazdy i wyjazdy pociągów z torów szlakowych na tory stacyjne i z torów stacyjnych na szlakowe. Specyfika eksploatacji linii kolejowych i stacji wymaga jednak, aby między stacjami istniała również możliwość prowadzenia ruchu pociągów „pod prąd”. Potrzeba taka występuje np. w przypadku zamknięć torów szlakowych, czyli czasowego wyłączenia z eksploatacji jednego z torów szlaku dwutorowego, gdy ruch pociągów w obu kierunkach trzeba prowadzić drugim torem. Głowice stacji powinny więc umożliwiać prowadzenie ruchu pociągów w takich sytuacjach. Z ruchowego punktu widzenia, najlepszymi głowicami byłyby takie, których układ torowy umożliwia [3]:

- wjazdy pociągów na stację z każdego kierunku i z każdego toru,
- wyjazdy pociągów ze stacji w każdym kierunku na oba tory szlakowe.

Układem torowym, który umożliwia takie przebiegi, jest podwójne przejście trapezowe (ppt). Układ ten nazwę swą przyjął od figury, którą tworzą dwa tory szlakowe i dwa połączenia torów dwoma rozjazdami zwyczajnymi (rys. 1). (Połączenie torów dwoma rozjazdami zwyczajnymi często nazywane jest „przecinką”).

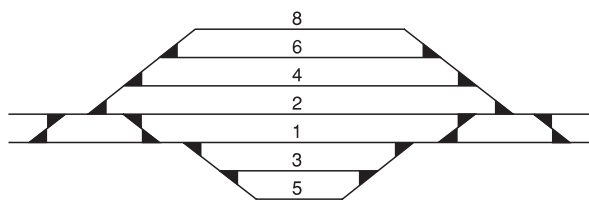
Na kolejach polskich najczęściej występują stacje pośrednie niewęzłowe z następującymi układami torowymi:

- z podwójnymi przejściami trapezowymi (ppt) w obu głowicach (rys. 2),
- z podwójnym przejściem trapezowym (ppt) w jednej głowicy i innym przejściem (np. rozjazd krzyżowy lub połączenie torów dwoma rozjazdami zwyczajnymi) w drugiej głowicy (rys. 3),
- z połączeniami torów dwoma rozjazdami zwyczajnymi w obu głowicach (rys. 4).

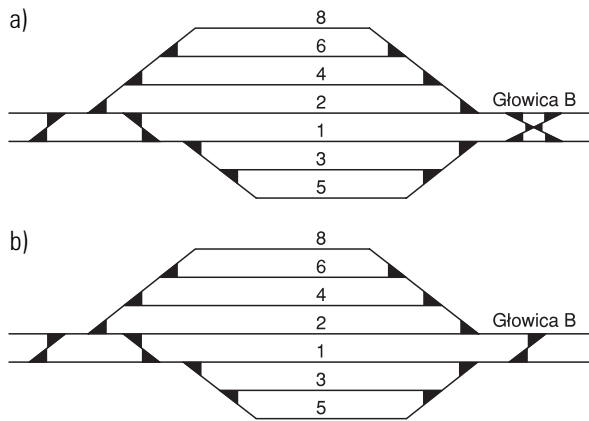
Każdy z przedstawionych układów stacyjnych umożliwia wjazdy i wyjazdy z obu kierunków na każdy tor, z tym jednak, że niektóre układy wymagają dodatkowychjazd manewrowych.

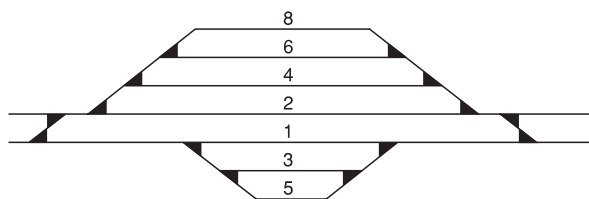
Rys. 1. Układ torowy z podwójnym przejściem trapezowym

Rys. 2. Układ torowy stacji pośredniej niewęzłowej z podwójnymi przejściami trapezowymi (ppt) w obu głowicach

Rys. 3. Układy torowe stacji pośredniej niewęzłowej z podwójnym przejściem trapezowym (ppt) w jednej głowicy a) z rozjazdem krzyżowym w drugiej głowicy b) z połączeniem torów dwoma rozjazdami zwyczajnymi w drugiej głowicy

Rys. 4. Układ torowy stacji pośredniej niewęzłowej z połączeniem torów dwoma rozjazdami zwyczajnymi w obu głowicach

Układ torowy przedstawiony na rysunku 2 jest niewątpliwie uniwersalnym z ruchowego punktu widzenia. Umożliwia realizację przebiegów według zasady „z każdego toru na każdy tor”. Układ ten obejmuje osiem rozjazdów zwyczajnych, po cztery w każdej głowicy.

Na rysunku 3 przedstawiono układy torowe z *ppt* w jednej głowicy. Jeżeli w drugiej głowicy (rys. 3a głowica B) jest rozjazd krzyżowy, możliwa jest realizacja przebiegów, jak w przypadku układu torowego stacji z *ppt* w obu głowicach. Jeżeli w drugiej głowicy (rys. 3b głowica B) jest połączenie torów dwoma rozjazdami zwyczajnymi, to w przypadku zamknięcia toru szlakowego nr 2 realizacja przebiegów między torem szlakowym nr 1 a parzystą grupą torów głównych wymaga dodatkowych jazd manewrowych; w układzie tym stosuje się sześć rozjazdów zwyczajnych.

Układ przedstawiony na rysunku 4 jest charakterystyczny zwłaszcza dla stacji pośrednich na liniach o małym natężeniu ruchu pociągów [7]. Tory główne zasadnicze w głowicach stacyjnych są tu połączone tylko torami tworzącymi półtrapez w każdej głowicy. Układ ten pozwala realizować wszystkie wjazdy i wyjazdy, z tym, że dodatkowej pracy manewrowej wymagają przebiegi między torem szlakowym nr 2, a nieparzystą grupą torów głównych. Układ ten zawiera cztery rozjazdy zwyczajne.

Z praktyki eksploatacyjnej ostatnich lat wynika, że przy istniejącym obciążeniu ruchowym linii, pełna dostępność torów stacyjnych podczas zamknięć torów szlakowych nie jest potrzebna. W zupełności wystarcza kierunkowa dostępność grup torów: parzysta grupa torów głównych dla kierunku parzystego i nieparzysta dla nieparzystego [4, 6].

Charakterystyka analizowanej linii

Badania przeprowadzono na linii nr 8 [8] Warszawa – Kraków. Ze względu na ramy artykułu przedstawione wyniki ograniczono do dwóch miesięcy (styczeń i luty 2001 r.), a więc dotyczą one zamknięć nieplanowanych. Analizie porównawczej poddano obciążenia rozjazdów na stacjach z podwójnymi przejściami trapezowymi pociągami jadącymi po torach w kierunku właściwym i pociągami jadącymi w kierunku przeciwnym do właściwego. Celem analizy było określenie możliwości zmniejszenia liczby rozjazdów na stacjach pośrednich z *ppt* w głowicach, bez powodowania zakłóceń w płynności ruchu pociągów.

Linia długości 316 km jest linią kategorii I i składa się z następujących odcinków:

- Warszawa Zachodnia – Czachówek,
- Czachówek – Radom,
- Radom – Skarżysko Kamienna,
- Skarżysko Kamienna – Kielce,
- Kielce – Kozłów,
- Kozłów – Kraków.

Ruch pociągów na tej linii jest nadzorowany przez dyspozytorów liniowych w Warszawie, Lublinie i Krakowie. Dyspozytor w Warszawie nadzoruje odcinek Warszawa Zachodnia – Czachówek, dyspozytor w Lublinie odcinek od Czachówka do Kozłowa, a dyspozytor w Krakowie odcinek Kozłów – Kraków.

Wybrane stacje pośrednie

Do analizy wybrano stacje pośrednie niewęzłowe, które przynajmniej w jednej głowicy stacyjnej mają podwójne przejście trapezowe. Schematy tych stacji przedstawiono w tabelicy 1 [5].

Łącznie w głowicach wybranych stacji wbudowanych jest 67 rozjazdów zwyczajnych i 1 rozjazd krzyżowy podwójny.

Obciążenie linii pociągami towarowymi i pasażerskimi

Na podstawie arkuszy prowadzonych przez dyspozytorów liniowych [1] określono obciążenie linii pociągami towarowymi

Tablica 1

Uprozczone schematy stacji pośrednich niewęzłowych z *ppt*, na linii nr 8

Stacja	Schemat stacji
Chynów	
Warka*	
Rożki**	
Jastrzęb	
Szydłowiec	
Kostomłoty	
Kielce Białogon	
Sobków	
Miąsowa	

* Przejście szlaku dwutorowego w jednotorowy.

** Stacja Rożki jest w zasadzie stacją węzłową, jednak do potrzeb artykułu, ze względu na znikomą pracę stacji jako węzła, fakt ten został pominięty.

mi, ustalono liczbę zamknięć torów szlakowych i liczbę pociągów, które w badanym okresie przejeżdżały przez wytypowane stacje w kierunku przeciwnym do właściwego. Obciążenie dobowe linii pociągami pasażerskimi określono na podstawie sieciowych rozkładów jazdy pociągów w latach 1998–1999 i 2001–2002.

Wyznaczone dla analizowanego okresu czasu obciążenia linii przedstawiono w tablicach 2–4.

W tablicy 5 przedstawiono miesięczne obciążenie poszczególnych odcinków linii Warszawa – Kraków. Analizując podane w tej tablicy wyniki, na poszczególnych odcinkach zwracają uwagę duże różnice liczby pociągów przejeżdżających w kierunku przeciwnym do właściwego. Procent jazd w kierunku przeciwnym do właściwego, w stosunku do ogólnej liczby przebiegów, waha się od 0 na odcinku Warszawa

– Czachówek do 4,5% na odcinku Kielce – Kozłów. Na odcinkach Czachówek – Skarżysko Kamienna, Skarżysko Kamienna – Kielce i Kozłów – Kraków stosunek ten nie przekracza 2,6%. Tak znikomy udział w ruchu pociągów w kierunku przeciwnym do właściwego czyni bardzo prawdopodobną tezę o możliwości likwidacji pewnej liczby rozjazdów na stacjach pośrednich niewęzłowych, położonych w obrębie tych odcinków.

Biorąc pod uwagę fakt, że na odcinku Kielce – Kozłów łączna liczba pociągów nie przekracza 40 par pociągów na dobę można domniemywać, że nawet przy 4,5% udziale w ruchu pociągów jadących w kierunku przeciwnym do właściwego zlikwidowanie podwójnych przejść trapezowych w głowicach stacji pośrednich na tym odcinku nie spowoduje zakłóceń w przepustowości linii i stacji [2].

Tablica 2

Obciążenie odcinków linii nr 8 pociągami towarowymi w styczniu i lutym 2001 r.

Odcinek	Liczba pociągów				Średnia liczba pociągów	
	styczeń		luty			
	kierunek					
	nieparz.	parz.	nieparz.	parz.	nieparz.	parz.
Warszawa – Czachówek	235	329	224	349	230	339
Czachówek – Skarżysko	*	*	656	637	656	637
Skarżysko – Kielce	520	557	460	509	490	533
Kielce – Kozłów	389	401	343	332	366	366
Kozłów – Kraków	375	367	284	288	330	328

* Brak danych.

Możliwe zmiany w układach torowych analizowanych stacji

W przypadku potwierdzenia, w toku analiz szczegółowych, możliwości likwidacji podwójnych przejść trapezowych na analizowanej linii, układ torowy na poszczególnych stacjach można by ograniczyć do zastosowania po jednym półtrapezie w każdej głowicy.

Schematy nowych rozwiązań głowic stacji przedstawiono w tablicy 6.

W wyniku wprowadzonych zmian ogólna liczba rozjazdów zwyczajnych na analizowanych stacjach zmniejszy się z 67 do 35, ponadto likwidacji uległby również rozjazd krzyżowy na stacji Rożki.

Tablica 3

Dobowe obciążenie linii nr 8 pociągami pasażerskimi w styczniu i lutym 2001 r.

Odcinek	Pociągi kursujące według rozkładu jazdy				Średnio w dobie		Liczba pociągów				Średnia liczba pociągów	
	1998/1999		2001/2002				styczeń		luty			
	kierunek											
	nieparz.	parz.	nieparz.	parz.	nieparz.	parz.	nieparz.	parz.	nieparz.	parz.	nieparz.	parz.
Warszawa – Radom	31	34	34	36	33	35	1023	1085	868	980	946	1033
Radom – Skarżysko Kam.	31	32	32	30	32	31	992	961	896	868	944	915
Skarżysko Kam. – Kielce	29	28	28	28	29	28	899	868	812	784	856	826
Kielce – Kozłów	30	26	26	26	28	26	868	806	840	728	854	767
Kozłów – Kraków	33	34	33	34	33	34	1023	1054	924	952	974	1003

Tablica 4

Miesięczne obciążenie linii nr 8 pociągami towarowymi i pasażerskimi w styczniu i lutym 2001 r.

Odcinek	Pociągi						Łączna liczba pociągów na odcinku		
	pasażerskie			towarowe					
	kierunek								
	nieparz.	parz.	razem	nieparz.	parz.	razem	nieparz.	parz.	razem
Warszawa – Czachówek	946	1033	1979	230	339	569	1176	1372	2548
Czachówek – Skarżysko Kam.	944	915	1859	656	637	1293	1571	1581	3152
Skarżysko – Kielce	856	826	1682	490	533	1023	1346	1359	2705
Kielce – Kozłów	854	767	1621	366	366	732	1220	1133	2353
Kozłów – Kraków	974	1003	1977	330	328	658	1304	1331	2635

Tablica 5

Średnie miesięczne obciążenie odcinków linii nr 8 pociągami jadącymi w kierunku właściwym i przeciwnym do właściwego

Odcinek	Wszystkie pociągi na odcinku									Pociągi w kierunku przeciwnym do właściwego			Pociągi w kierunku właściwym		
	towarowe			osobowe			łącznie			kierunek			kierunek		
	kierunek		razem	kierunek		razem	kierunek		razem						
	nieparz.	parz.		nieparz.	parz.		nieparz.	parz.		nieparz.	parz.	nieparz.	parz.	razem	
Warszawa – Czachówek	230	339	569	946	1033	1979	1176	1372	2548	0	0	0	1176	1372	2548
Czachówek – Skarżysko Kam.*	656	637	1293	944	915	1859	1600	1552	3152	25	56	81	1575	1496	3071
Skarżysko Kam. - Kielce	490	533	1023	856	826	1682	1346	1359	2705	26	13	39	1320	1346	2666
Kielce – Kozłów	366	366	732	854	767	1621	1220	1133	2353	57	49	106	1163	1084	2247
Kozłów – Kraków	330	328	658	974	1003	1979	1304	1331	2635	29	62	91	1275	1269	2544

* Dane dotyczą tylko lutego 2001 r.

Wnioski

Przedstawione wyniki badań oraz ich wstępna analiza wskazują na duże prawdopodobieństwo możliwości istotnego zmniejszenia liczby rozjazdów na omawianej linii. Potwierdzenie tych możliwości wymaga jeszcze przeprowadzenia szczegółowych analiz, w których należy uwzględnić m.in. koszty budowy i eksploatacji rozjazdów; wpływ *ppt* na zdolność przepustową linii, czy pracę loco na stacji.

Objęcie taką analizą wielu linii kolejowych o różnych warunkach eksploatacyjnych pozwoli na opracowanie naukowej metody oceny celowości utrzymywania podwójnych połączeń torów w zależności od tych warunków. Metoda taka stałaby się niezwykle potrzebnym narzędziem umożliwiającym oszczędną eksploatację infrastruktury, przy jej jednoczesnym dostosowaniu do potrzeb przewozowych linii.

Literatura

- [1] Arkusze dyspozytorskie dyspozytorów w Lublinie, Krakowie i Warszawie za okres styczeń i luty 2001 r.
- [2] Chwieduk A., Dyr. T., Soja W.: Warunki techniczno-eksploatacyjne prowadzenia ruchu na liniach o małym natężeniu przewozów. Konferencja naukowa „Kolej jako element integracji z Unią Europejską”. Bydgoszcz 1997.
- [3] Chwieduk A., Dyr. T.: Projektowanie ruchu pociągów. PR Radom 1997.
- [4] Przewozy w I kwartale 2002 r. Przegląd Komunikacyjny 5/2002.
- [5] Regulaminy techniczne stacji leżących na linii nr 8.
- [6] Transport – Wyniki Działalności w roku 2000. GUS, Warszawa 2001.
- [7] Węgiński J.: Układy torowe stacji. Funkcje i teoria. WKiŁ, Warszawa 1974.
- [8] Wykaz linii, łącznic i torów łączących D-29. Biuletyn Polskich Kolei Państwowych, Dyrekcja Generalna PKP. Warszawa 1995.

Autor
mgr inż. Wojciech Soja
Politechnika Radomska

Uwaga: W artykule liczba pociągów towarowych obejmuje sumę pociągów towarowych i lokomotyw luzem.

Tablica 6

Uprozczone schematy stacji pośrednich niewęzłowych na linii 8 po modernizacji

Stacja	Schemat stacji
Chynów	
Warka	
Rożki	
Jastrzęb	
Szydłowiec	
Kostomłoty	
Kielce Białogon	
Sobków	
Miąsowa	